(۱)

د کمپيوټر تاريخچه

- تيمورشاه يوسفزى

انسان تل په دې هڅه کې دى چي د سختو کارونو اجراء کېدو د پاره يوه غوره او آسانه لاره پيدا کړي، چي د تاريخ په اوږدو کي يې بېلابيل سخت کالي (هارډوېر) او ماشينونه جوړ کړي، او هريو يې دژوندانه په چارو کي آسانتياوي راوستي.

چينايان لومړني کسان وه چي د محسباتو په ډګر کي يې ډېري هڅي او پرمختياوي وکړې، دهغوى نه وروسته پاسکال (PASCAL) فرانسوى رياضي پوه، لومړى دانشمند وو چي د حساب يو ميخانيکي ماشين يې اختراع کړ؛ او دهغه نه وروسته نور پرمختللي د حساب ماشينونه جوړ سول؛ خو په ۱۸۲۲م کال کي يوه انګريز، چارلز بابيج (Charles Babbage)، چي ډېرى خلک يې د کمپيوټر د علم پلار په نوم پېژني، دخپل کاره ماشين دجوړېدو د پاره بېلابيلي نظريې مطرح کړې او بيا له دې نظريو څخه ډېري ګټې وا خيستل شوې.

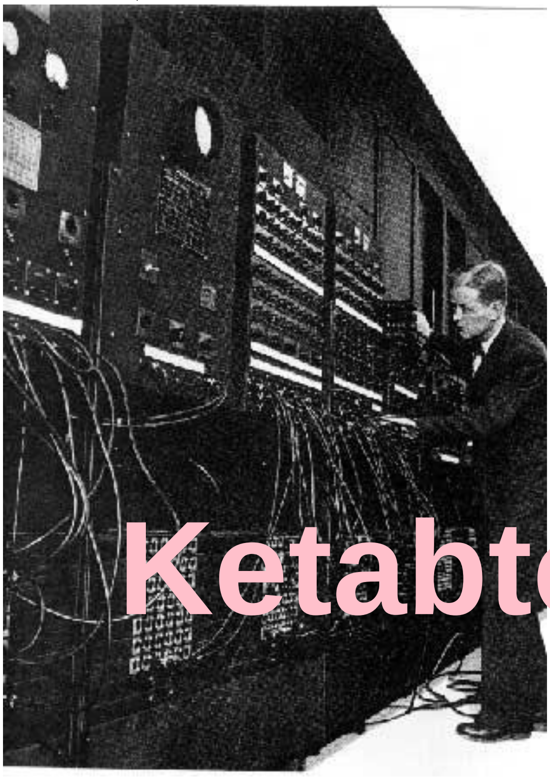

لومړنى محاسباتي کمپيوټر دهاروارډ (Hardward) په پوهنتون کي د IBM په مالي او تخنيکي مرستو، دهاروارډ ايکن په زيار په کال ۱۹۴۴ کي بشپړ او دکار دپاره وګټې ته وسپارل شو. دغه کمپيوټر چي د بېلابيلو تخنيکي او الکترونيکي اجزاءو څخه جوړ شوى و، کټ مټ د نن ورځي جيبي ماشين حسابونو ته ورته و، چي د جمع، تفريق، ضرب، تقسيم او داسي نورو عملياتو د محاسبي کولو توان يې درلوده؛ خو يوازيني توپير چي يې ترمنځ و هغه دا و چي نوموړي ماشين حساب ۳۰ ټنه وزن درلود.

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر تعریف

کمپیوټر یوې دستګاه ته ویل کیږي چي حافظه او د پروګرام کولو وړتیا ولري، او په دې سربېره و کولای شي ریاضي او منطقي عملیات اجراء کړي. په بل عبارت کمپیوټر یوه دستګاه ده چي دغه درې عملونه ترسره کولای شي:

۱: کولای شي اطلاعات واخلي.

۲: کولای شي اخیستل شوي اطلاعات پروسیس کړي (ترکارلاندې ونیسي).

۳: کولای شي د پروسیس شویو اطلاعاتو پایله د کمپیوټر پرمخ را ښکاره کړي.

د کمپیوټر نوم (Computer) د Compute یعني شمېرلو له کلیمې څخه اخیستل شوی او په همدې خاطر کمپیوټر د شمېرونکي په نوم یادیږي. په قاموسونو ټکی کام[1]کې د کمپیوټر اړوند قاموسونو کې د کمپیوټر دپاره په پښتو کې د (سولګر؟) لغت غوره سوی دی.

نبست و انسان ته د کمپیوټر ګټې

چټک سرعت: کمپیوټر یوه محاسبه او یا هم کوم بل کار ډېر ژر او په چټکه توګه حلوي. که موږ فکر وکړو د یوه انسان د یوې میاشتي کار، په کمپیوټر کي د څو شېبو په ترڅ کي اجراء کېدای شي.

د ډاډ وړتیا: هر هغه محاسبه چي کمپیوټر کي ترسره کېږي د ډاډ وړ او بېله کومي غلطۍ څخه وي، البته که کومه غلطه پایله د کمپیوټر پرمخ ښکاره کړي، هغه به د کمپیوټر تیروتنه نه وي، بلکي د هغه چا غلطي به وي چي و کمپیوټر ته یې ناسم مالومات داخل کړي.

دیادوني وړده چي کمپیوټر ته که سم مالومات داخل سي، پایلي به یې په سمه توګه تاسو ته ښکاره کړي، او که سم مالومات ور داخل نه سي، نو پایلي به یې هم نا سمي وي.

د ذخیره کولو دپاره حافظه: د کمپیوټر یوه بله ګټه داده، چي ډېر اطلاعات په لږه فضا کي خوندي کوي، البته دیادوني وړده، چي د کمپیوټر فضا د هغه د هارډیسک په ظرفیت پوري اړه لري. اوسني هارډیسکونو کي فضا خورا ډېره وي.

لږ لګښت: د کمپیوټر په وسیله دیو کار سرته رسول ارزانه تمامیږي.

[1] www.qamosona.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسان ګټي نسبت و کمپيوټر ته

- انسان د الله ﷻ په وسيله پيدا شوی موجود دی، چي ديوه شي په هکله څېړني، اختراع او نوښت را وستلی شي.
- انسان د يې ورتيا لري چي د نورو موضوعګانو په هکله تصميمونه ونيسي او بيا دهغه دپاره حل لاري پيدا کړي.
- او داسي نورخه چي انسان يې ترسره کولای شي، خو کمپيوټر يې په اجراء کولو عاجزه دی، ځکه کمپيوټر دانسان په وسيله جوړ شوی، نو له همدې امله هرهغه کار چي انسان يې ترسره کولای شي، کمپيوټر يې نشي ترسره کولای.

د کمپيوټر کاروني

نن ورځ کمپيوټر د انسان د ژوندانه په ټولو اړخونو کي علمي، اقتصادي، اجتماعي، تخنيکي او په لنډه توګه هره موضوع چي زموږ فکر ته راځي، د کارور دی.

له کمپيوټر څخه په دې پېړۍ کي د مالوماتو او اړيکو دتکنالوژي (Information & Communication Technology) په څېر په ډېريو شرکتونو کي کار اخيستل کېږي، چي ببله کمپيوټر څخه د ډېرو کارونو پرمخ بېول ګران او وخت نيوونکی کار دی.

کمپيوټر په علمي ډګر کي

کمپيوټر په علمي ډګر کي ډېر د فيزيک، ډاکټرۍ، کيميا او انجينرۍدپاره په تحقيقاتي او څېړنيزو مراکزو کي کارول کيږي.

دبېلګي په توګه: نن ورځ ډاکتران د بېلابېلو ناروغيو د تشخيص دپاره له کمپيوټر څخه کار اخلي؛ لکه دعملياتو په اتاقونو کي، دزړه دحالاتو د مالومولو او د بېلابېلو درملو په اړه معلومات چي له کمپيوټر څخه اخلي، ځکه په داسي پيښو کي کمپيوټر نسبت وډاکټرته ډېر هوښيار او چټک پوهېدونکی وي.

کمپيوټر په سوداګريزډګر کي

له کمپيوټر څخه د سوداګرۍ او په ځانګړې توګه په تجارتي دفترونو ، بانکونو او نورو اداراتو کي دبېلابېلو کارونو دپاره کار اخيستل کېږي.

دبېلګي په توګه، دبېلابېلو محاسبو دپاره، د کارکوونکو د معاشونو د ورکولو دپاره، داسعارو د تبادلې دپاره او په ترانسپورتي چارو او داسي نورو مواردو کي کاروني لري.

کمپيوټر په څېړنيزو ډګرونو کي

نن ورځ د تحقيقاتي چارو دپاره او د بېلګي په ډول، د فضايي پروژو دپاره، د هوا حالاتو پېژندني، مصنوعي سپوږمکۍ، د ميزايلونو د کنټرول او په ځيني نورو څېړنيزو مواردو کي ورڅخه کار اخيستل کېږي.

ببله کمپيوټره د دې ډول تحقيقاتي چارو سرته رسول ډېر سخت او يا هم ناشوني بريښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډیسک چلیز سیستم (DOS) لنډه پېژندګلوي

ډیسک چلیز سیستم (Disk Operating System)، د لومړي ځل دپاره په کال ۱۹۸۱ م کي د بیل ګیټس (Bill Gates) په وسیله، چي هغه وخت د مایکروسافټ کمپنۍ مدیر و، د ځاني کمپیوټرونو (Personnel Computer) د پاره وړاندي سو.

دنوموړی چلیز سیستم ټول کارونه، دبولیو (کمانډونو) په وسیله ترسره کېدل او کیږي. د وخت په تېرېدو سره یې ډېر پرمختګ موندلی، بېلابیلي نسخې یې په بازار کي څرګنده سوې، چي اخیرنۍ نسخه یې ۲۲/۷ وه چي په کال ۱۹۹۳ کي بازارته وړاندي سوه.

د ډیسک چلیز سیستم (DOS) وظیفې:

د ډیسک چلیز سیستم مهمي وظیفې په دې ډول دي:

- د چلیز سیستم د منابعو مدیریت.
- د کارنونو (یوزرونو) او هارډویر ترمنځ د اړیکو جوړول.
- د کارنونو دپاره دامکاناتو چمتو کول.

د ډیسک چلیزسیستم (DOS) په وسیله د کمپیوټر چلېدنه

د دې دپاره چي کمپیوټر خخه کار واخلئ، لومړی باید د ډیسک چلیزسیستم په Floppy Disk او یاهم هارډ ډیسک Hard Disk کي ذخیره کړئ، د کمپیوټر چالانولو په وخت، د Loader، Bios او Post پروګرامونه دکمپیوټر په حافظه کي ځای نیسي او بیا اجراء کیږي.

- ☑ لومړی د Post پروګرام اجراء کیږي، او د کمپیوټر بېلابیلي برخي آزمویي (TEST).
- ☑ دوهم د BIOS پروګرام اجراء کیږي، ټول داخلي او بهرني وسایلو ته د خدماتو رسوني شونتیا ورپه برخه کوي.
- ☑ او په دریېم پړاو کي، د Loader پروګرام اجراء کیږي، نوموړی پروګرام د اړتیا وړ فایلونه د سیستم د چلوني دپاره واصلي حافظې ته (RAM) انتقالوي.

د اړتیا وړ فایلونه په دې ډول دي:

- ✓ Msdos.sys
- ✓ Io.sys

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ✓ Command.com

يادونه: کوم ډيسکيټ (Diskette) يا فلاپي (Floppy) چي د دې توانايي ولري چي يو سيستم وچلوي هغه ته بوټيبل ډيسکيټ (Bootable Diskette) وايي.

يادونه: په اوسني نويو کمپيوټرونو کي له ډيسکيټ څخه کار نه اخيستل کيږي او نه هم په دې کمپيوټرونو کي ورته ډرايو روم (Drive Rom) ورکړل سوى دى.

Disk: هر کمپيوټر لږ ترلږه له يوې دايمي حافظې څخه برخمن وي چي له هغه څخه د فايلونو، پروګرامونو او داسي نورو بېلابيلو اطلاعاتو (Data) د ذخيره کولو دپاره کارول کيږي.

د دې دپاره چي مالومات په ښه توګه د کمپيوټر وحافظې ته ذخيره سي، هغه(ډيسک) په څو برخو وويشئ، چي هره برخه يې دانګرېزي ژبې په غټو تورو نومول کيږي، چي ورته ډرايو (Drive) وايي.

په حقيقت کي ډرايو منطقي ډيسک دى، چي له C توري څخه شروع کيږي او (E:D:C)....تر اخيره.

په همدې ډول A او B ډرايونه د فلاپي (Floppy) دپاره استعماليږي، او د ډيسک د ډرايونو وروسته کوم توري چي دي هغه د CD-ROM، CD-Writer او داسي نورو وسايلو ته د «آپريټينګ سيستم» له خوا په خپل سر ورکول کيږي.

ډاس (يا کمانډ پرامپټ) کي ډرايونه په لاندي ډول ښکاري:

A:\>_
C:\>_
D:\>_

***

پوښۍ (Directory)

ډايرکتورى يا پوښۍ د پروګرامونو، فايلونو او داسي نورو اطلاعاتو (Data) دپاره يو ځاى (فضاء) ګڼل کيږي.

البته يوه پوښۍ په اصل کي خپل ځان کي کوم مالومات يا اطلاعات نه لري، بلکې له همدې فايلونو، پروګرامونو، او... په وسيله ډکيږي.

په يوه پوښۍ کي تاسو کولاى سئ، هر څومره فايلونه او يا نوري پوښۍ (فولډرونه) ځاى په ځاى کړئ، يعني کوم محدوديت ورته نه ليدل کيږي، او نه هم تراوسه پوري کوم محدوديت ورته ټاکل سوى دى.

DOS کي يوه پوښۍ کولاى سي تر زياته کچه د (٨) و تورو نوم ولري. تاسو کولاى سئ يوې پوښۍ ته له غټو او کوچنيو تورو، شمېرو او همدا ډول بعضو نښو څخه کار واخلئ.

څو کومي نښي چي تاسو نسئ کولاى ورڅخه کار واخلئ هغه په دې لاندي ډول راغلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

{ ; \ / | + : * ?. }

- ✓ تاسو کولای سئ په یوه پوښۍ کي نوري پوښۍ ځای په ځای کړئ، چي لومړۍ پوښۍ یې د (Root Directory) په نامه پېژندل کیږي.
- ✓ په اصلي پوښۍ (لومړۍ پوښۍ) کي کومي نوري پوښۍ چي ځای په ځای کیږي د (Sub Directory) په نامه پېژندل کیږي.

فایل (File)

اطلاعات (Data) چي په کوم پروګرام کي لیکئ او بیا تر یوه نامه لاندي یې ذخیره کوئ، هغه ته فایل ویل کیږي. فایلونه هم د پوښیو غوندي ځان ته نومونه، آدرسونه، وروستاړي (Extension) لري، خو یوه خبره چي واضح ده، هغه داده چي یو فایل هروخت په یوه پوښۍ کي موقعیت لري، هغه که د کمپیوټر د حافظې په هره برخه کي وي، ان په یو ډرایو کي هم وي، بیا هم ویلی سو چي نوموړی فایل په پوښۍ کي موقعیت لري ځکه خپله ډرایو هم یو ډول پوښۍ ګڼل کیږي.

کوم فایلونه چي ډاس ته د منلو وړ دي، سره د وروستاړو په دې لاندي جدول کي ښودل سوي دي:

وروستاړی	د فایل ډول
Exe	هغه فایل دی چي داجراء کېدو توان لري.
Bat	د ډاس له فایلونو څخه شمېرل کیږي چي داجراء کېدو توان لري.
Com	کمپیوټر پوري اړوند فایلونه دي، چي داجراء کېدو توان لري
Sys	په چلیز سیستم پوري اړوند فایلونه.
Txt	د متن څخه جوړ سوي فایلونه دي.
Dat	د ویډیویي فایلونو دپاره
Wav	ږغیز (غږیز) فایلونو دپاره
Dbf	د ډېټابیس (Database) فایلونو دپاره
Bak	دبک اپ فایلونو دپاره (Backup)

له لاندي نومونو څخه چي د ډاس سیستم دپاره کارول کیږي، نسئ کولای چي د خپلو فایلونو او پوښیو د نومونو د پاره انتخاب کړئ.

CON, PRN, AUX, NUL, COM1, COM2, COM3, COM4, COM5, COM6, COM7, COM8, COM9, LPT1, LPT2, LPT3, LPT4, LPT5, LPT6, LPT7, LPT8, and LPT9

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په ډاس او یا هم د وینډوز (په ګرافیکي محیط) کي کوښښ وکړئ چي په دې نومونو یو فایل یا پوښۍ جوړه کړئ، لاندي غوندي پیغام درکوي. (په ډاس کي):

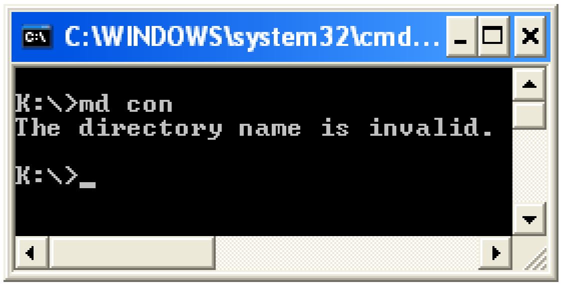

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library